

כ"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרפא

ערב שבת-קודש

פרשת ראה

כ"ו במנחם-אב ה'תשס"ז

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו במנחם-אב ה'תשס"ז – ג' באלול ה'תשס"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א	כ"ו במנחם-אב	הלכות תפילין ומזוזה וס"ת פרק ח-י.	הלי מתנות עניים פרק ג.	מ"ע יז.
ש"ק	כ"ז במנחם-אב	הלכות ציצית.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע יד.
א'	כ"ח במנחם-אב	הלכות ברכות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מ"ע יט.
ב'	כ"ט במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק ו.	מ"ע יט.
ג'	ל' במנחם-אב	פרק ז-ט.	פרק ז.	מ"ע יט.
ד'	א' באלול	פרק י-יא. הלכות מילה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ח.	מ"ע יט. רטו.
ה'	ב' באלול	פרק ב-ג. סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלוך עלינו וכו'.	פרק ט.	מ"ע רטו. ספר משנה תורה סוף ספר אהבה: סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלוך עלינו וכו'.
ו'	ג' באלול	נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה.. נוסח הוי"ו.. עושה שלום וכו'.	פרק י.	שם: נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה.. נוסח הוי"ו.. עושה שלום וכו'.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.58	7.31.0	1.20	12.46	9.22	6.05	5.06	4.41	3.43	א', כ"ו במנחם-אב
7.57	7.30.1	1.20	12.46	9.22	6.06	5.07	4.42	3.44	ש"ק, כ"ז במנחם-אב
7.56	7.29.1	1.19	12.46	9.22	6.07	5.07	4.43	3.46	א', כ"ח במנחם-אב
7.55	7.28.1	1.19	12.46	9.22	6.08	5.08	4.44	3.47	ב', כ"ט במנחם-אב
7.54	7.27.1	1.19	12.45	9.23	6.08	5.09	4.45	3.48	ג', ל' במנחם-אב
7.52	7.26.1	1.19	12.45	9.23	6.09	5.10	4.46	3.49	ד', א' באלול
7.51	7.25.1	1.18	12.45	9.23	6.09	5.11	4.47	3.50	ה', ב' באלול
7.50	7.24.0	1.18	12.45	9.23	6.10	5.11	4.48	3.52	ו', ג' באלול

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י
ראה	8:06	6:53	8:09	7:08	8:09	7:00	8:10	7:10
שופטים	7:59	6:46	8:01	7:01	8:01	6:53	8:02	7:03

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

לנוס אל חודש אלול מפני יצר הרע

ראשי-התיבות של 'אלול', הקשורים בערי מקלט, מעידים על דמיון מלא ביניהם • מה הסיבה שאדם שעבר עבירה ללא ידיעתו יתחייב בעונש ובכפרה? • כל עבירה משמעותה הרג בשגגה או במזיד • בשלושים יום של אלול, על-ידי עזיבת הלא-רצוי ועל-ידי תשובה, אפשר להינצל מיד 'גואל הדם' • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שביקש לפרסמה במיוחד

בראשי-התיבות של הפסוק: "אנה לידו ושמתי לך".

פסוק זה הוא בפרשה שבה מדברת התורה על אדם שהרג את חברו בשוגג (מבלי דעת), והתורה, תורת חיים, אומרת, שיקבעו מקום, ערי מקלט, שינוס שמה הרוצח, ובאופן זה לא יירא מגואל הדם, הרוצח להנקם בעד הדם השפוך, שיהרגו - כפי שמבואר בארוכה בפרשת מסעי⁴ ובכמה מקומות.

והנה, ראשי-התיבות "אלול" אינם מהתיבות הראשונות בפסוק שמדובר בהן על המעשה שעשה האדם, כי אם מהתיבות בפסוק המדברות בזכותו ("אנה לידו"), ותיקונו של האדם החוטא, על-ידי ערי מקלט ("ושמתי לך").

ולוסיף, שערי מקלט היו בכל מקום שהיו שם בני-ישראל, הן במדבר⁵, הן בארץ-ישראל והן בעבר הירדן - שזה היה חוץ לארץ-ישראל⁷.

(4) משפטים שם.

(5) ט ואילך.

(6) מכות יב, ב. הובא בפירש"י עה"ת (משפטים שם).

(7) ראה ג"כ ספר המצוות להרמב"ם עשין קעו בסופה. ספרי למסעי לה, יג (הובא בכ"כ הרמב"ם הל' רוצח פ"ח ה"א).

א. רוצה! אני לבאר עניין, ובקשתי, אשר כל אחד יפרסם זה בכל אופן שהוא יכול, ואחרי שבת קודש יפרסמו זה גם באופנים כאלה שאין יכולים להשתמש בהם בשבת.

רשאים לומר הדברים בשמי או שלא בשמי², ובלבד שתהיה תועלת יותר לפרסום והעיקר לקליטת הדברים אצל השומעים.

ב. על חודש אלול אמרו רז"ל³ ששמו מרומז

(1) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר באידיש (ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ב ע' 623 ואילך). וגם בלה"ק (נדפס בהוספה לסה"מ תש"ד ע' 270 ואילך). במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה. - כ"ק אדמו"ר הורה שהתלמידים יחזרו תוכנה של שיחה זו בבתי-כנסיות, והוסיף, שבמקומות המתאימים - כדאי גם להדביק על הכותל העתק מהשיחה. כמו כן שלח כ"ק אדמו"ר לכו"כ העתקה משיחה זו ע"מ לפרסמה במקומותיהם (ראה לדוגמא: מכתב ט"ז אלול שנה זו (אג"ק ח"ד ע' תפג)).

(2) ראה פסחים קיב, סע"א: אם בקשת כו'. מג"א או"ח סו"ס קנו, ובספרים שהובאו בארחות חיים שם.

(3) פע"ח שער ר"ה פ"א. שעה"פ להארז"ל עה"פ משפטים כא, יג.

רוב עוד עזר לזה על-ידי הנהגות לא טובות - לכן בן עונש הוא וצריך כפרה.

וכפרה זו נעשית על-ידי ערי המקלט, שהרי עניינם של ערי מקלט הוא - גלות¹³, וידוע¹⁴ אשר "גלות מכפרת"¹⁵.

ד. עוד דבר ישנו בערי מקלט - עוזרים הם גם בהצלת הורג נפש במזיד, וכמאמר רז"ל¹⁶ "אחד

ג. והנה, זוהי פעולת ערי מקלט בהצלת גופו של הורג נפש בשגגה.

אבל הרי גם נשמתו צריכה תיקון, כי עבר עבירה גדולה וחמורה. אמת, עשה זאת בשוגג - אבל הרי גם השוגגים בני עונש הם, וצריכים כפרה⁸.

ולכאורה זה גופא צריך ביאור: מדוע מגיע עונש לשוגג?

והטעם, כי באמת ייפלא הדבר איך אדם מישראל

כתב הטשעראסער לצמח־צדק שהשוחט עצמו היה אצלו ולא ראה על מצחו שום רושם של עבירה. השיב לו הצמח־צדק, שהרושם במצחו נמחה בדמעות של תשובה

שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט". שם הרי הוא, בינתיים, בטוח מגואל הדם. ורק אחרי כן בית דין שולחים ומביאים אותו משם לבית דין, וכאשר - "ושפטו העדה" הנה או "והצילו העדה"¹⁷. וכידוע¹⁸ אשר אם דנו למיתה פעם אחת לשבע שנים היתה הסנהדרין נקראת: חובלנית. ובכל אופן, עד המשפט הרי הוא בטוח ומוצל. ובינתיים הרי יכול לעשות תשובה.

ה. בעניין זה - יש מעלה בזמן הגלות לגבי זמן

יעשה עבירה ואפילו בשוגג? כי הרי לא רק נשמת איש הישראלי אלא אפילו גופו צריך לברוח ולהתרחק מזה מצד הטבע שלו, כי הרי זהו דבר המזיק, המזיק את הגוף ואת הנשמה, וכמו שאין שייך לומר, אשר יקפוץ לתוך האש בשוגג⁹. - ומפני זה הרי, באמת, "לא יאונה לצדיק כל און"¹⁰.

אמנם טעם הדבר הוא - מפני שנפש הבהמית היא בהתגברות¹¹ אצלו, כלומר הבהמה שבו היא בהתגברות על האדם שבו, היא מכסה על האדם של נפש האלקית, ועל ההרגש שלו, ומושכת את האדם מישראל לעשות דבר שהבהמה שבו נמשכת לזה. ומפני שנתן האדם לנפש הבהמית להתגבר¹², ועל-פי

13 ראה תוד"ה מידי (מכות יא, סע"ב). ס' החינוך מצוה תי.

14 ברכות נו, סע"א. וש"נ.

15 ולהעיר, שזה שגלות מכפרת (בגלל הצער שבפרידתו מאוהביו ומארץ מולדתו, אף שיש לו כל צרכיו) הוא אפילו כשמכבדין אותו בעיר גלותו, שהרי, ההיתר לקבל הכבוד הוא רק לאחר שאומר להם רוצח אני ואעפ"כ רוצין לכבוד, כפי ששנינו (מכות יב, סע"ב במשנה) "רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו, יאמר להם רוצח אני, אמרו לו אף-על-פי-כן (אנו רוצים לכבדך) יקבל מהם", וא"כ, אי-הנעימות והצער שבאמירת "רוצח אני" ה"ז גופא ענין של כפרה, ע"ד כללות הענין דגלות מכפרת (מהנחה בלתי מוגה).

16 מכות ט, ב (במשנה).

17 מסעי לה, כ"ד-כ.

18 מכות ז, א (במשנה).

ירושלמי מכות פ"ב ה"ו ותוספתא שם* ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג פרשה נט בסופה. ואכ"מ.

8 רש"י ד"ה תולה (שבועות ב, א).

9 להעיר משו"ע חו"מ ר"ס שפג. וראה גם אג"ק ח"א ס"ע תג ואילך.

10 משלי יב, כא.

11 תניא אגה"ק סו"ס כח (מלקו"ת להאריו"ל פ' ויקרא).

12 ראה תניא פי"ג: הרע הוא בתקפו בגבורתו. . ואדרבה נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עניני עולם הזה.

* ראה גם מכתב ט"ז אלול שנה זו (אג"ק ח"ד ע' תפח ואינד).

רו"ל²²: "אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים וכו'".

ו. וככל הדברים האלה הוא גם כן ענינו של חודש אלול.

בראשייתיות אלול, "אנה לידו ושמתי לך", מרומזו שחודש זה הוא העיר מקלט על המעשים לא טובים שעשה האדם במשך כל השנה, על-ידי חשבון הנפש ותשובה. כי אם, ח"ו, חטא ופגם ועבר את הדרך, דרך הוי' - הנה בכל עבירה שעשה הרי הוא רוצח נפש, "שופך דם האדם באדם"²³, היינו שהוא "שופך דם האדם", אדם דקרושה, הוא נוטל ומוציא דם וחיות מנפש האלקית שלו, ומוסרם "באדם" - אדם בליעל הוא היצירה²⁴, שופך דם האדם בשוגג או במזיד.

חודש אלול הוא ערי המקלט, אם החוטא גולה לחודש אלול - מנתק עצמו ויוצא מהישות ומציאות שלו²⁵, "מארצך וממולדתך ומבית אביך"²⁶ - מרצונותיו, הרגליו ומהמסקנות של השכל טעם ודעת שלו²⁷ - ויהיה בבחינת "ונסס²⁸ שמה"²⁹, אשר "שם תהא דירתו"³⁰ - כלומר שהוא מחליט בנפשו "להתיישב שם", לסדר ימי חייו בסדר החדש של

הבית. כי בזמן הבית לא הועילה תשובה לפטור מעונש את ההורג נפש בשגגה או במזיד, וגם אם עשה תשובה היו מענישים אותו.

- ומבואר בשו"ת נודע ביהודה¹⁹, מפני מה לא הועילה תשובה על עונשי בית דין שלמטה. והטעם, כי תשובה היא דבר שבלב, וכיוון שאין לו לדיין אלא מה שענינו ראות, אין תשובה שבלב מועילה לבטל פסק הבית דין (של אדם).

מה שאין כן לאחר חורבן הבית - וגם ארבעים שנה קודם החורבן - יבנה במהרה בימינו - אשר אז בטלו דיני נפשות²⁰, ונשאר רק דין ד' מיתות, שמענישים על זה מלמעלה, הנה אז מועילה התשובה²¹, וכמאמר

(19) או"ח מהר"ק סי' לה.

(20) סנהדרין מא, א. ועיין תוד"ה מיום (כתובות ל, א).

(21) ויש להוסיף ולהעיר מהסיפור הידוע אודות השקו"ט והויכוח בדניו של שוחט שהעבירוהו ב"ד מהשחיטה בגלל שעבר עבירה בו, שהתנהל בין הצמח-צדק להרה"צ ר' יעקב ישראל מטשערקאס,

- ר' יעקב ישראל מטשערקאס הי' גיסו של הצמח-צדק (שניהם היו חתניו של אדמו"ר האמצעי), והיו נוהגים ללמוד שניהם יחד נגלה וחסידות (משך זמן - עוד בחייו של רבינו הזקן).

(כ"ק אדמו"ר חייך, ואמר): בבית-המדרש שנהגו ללמוד שניהם, היה יהודי אחד שוטה ("פעטאך"), שדימה לעצמו שמצד מדרגתו שייך הוא לגילוי אליהו, ועסק בתעניות וסיגופים, בלימוד זהר וכתבי הארז"ל, ו"המתין" לגילוי אליהו. פעם אחת החליט הטשערקאסער - שהי' מחסידי פולין, ואהב לעשות מעשה קונדס ("א" שטיף טאן") - ללמוד לקח (בחשבו שעי"ו יחרול מדמיונותיו...): שניהם - הטשערקאסער והצ"צ - עלו לעליית-גג בביהמ"ד, והתעטפו בסדינים לבנים, וקראוהו (לאותו "פעטאך") בשמו ללא כל תואר ("רבי" וכיו"ב), וכשמעו שקורין בשמו, נענה ואמר וכלשון זוהר (ח"א כב, א) בנוגע לרשב"י - "דהוה קרי לי' שמעון ולא רבי שמעון! ודאי האי הוא קוב"ה, ואו שפכו עליו מים... והכריוו "טהור טהור"... ומאז, הי' מתפאר בפניהם שזכה לכך שהקב"ה קרא בשמו, וקיים בו מ"ש "וזרקתי עליכם מים טהורים" [...].

הויכוח ביניהם (בין הצמח-צדק להטשערקאסער) בענינו של השוחט, התנהל באמצעות חילופי מכתבים. בתחילה היו חילופי המכתבים ב"לומדות", ובסופו של דבר כתב הטשערקאסער להצמח-צדק שלדעתו צריכים להחזירו לשחיטה, וסיים, ש"שחיתתו כעולה וקרבן", והשיב לו הצמח-צדק מיני' ובי': "מה עולה וקרבן אסורים (בזמן הזה) כך שחיתתו אסורה". כתב הטשערקאסער להצ"צ שהשוחט עצמו הי' אצלו ולא ראה על מצחו שום רושם של עבירה, והשיב לו הצמח-צדק, שהרושם במצחו נמחה ברמעות של

תשובה*. ואפע"כ, כיוון שהיתה גביית עדות בב"ד על מעשה העבירה, אין לו לדיין אלא מה שענינו ראות, ולכן, ע"פ דין שחיתתו אסורה.

ונמצא, שגם בזמן הזה לא מועילה תשובה בנוגע לענינים שנמסרו לב"ד, אבל, בנוגע לביטול העונש מצד ב"ד של מעלה, מועילה התשובה (מהנחה בלתי מוגה).

(22) ראה ויק"ר רפכ"ה והובא בתניא אגה"ת פ"ט (מתנדב"א) בביאור, עיי"ש. ועייג"כ תוד"ה דין (כתובות ל, ב).

(23) נח ט, ו.

(24) לקו"ת במדבר יג, ג.

(25) ראה בס' החינוך שם: צער גלות ששקול כמעט כצער מיתה, שנפטר האדם מאוהביו ומארץ מולדתו ושוכן כל ימיו עם זרים.

(26) ר"פ לך לך.

(27) ראה סד"ה לך לך תרס"ו (המשך תרס"ו ע' סז).

(28) ראה תניא פל"א: כי ברח כו' לעתיד כו' ובמנוסה לא תלכון. ועייג"כ וככה הגדול בתחלתו.

(29) מסעי לה, יא.

(30) מכות יא, ב (במשנה).

* ראה גם אג"ק ח"ג ע' קנט. התוועדות תשד"מ ח"ג ע' 145.

ח. עוד זאת, שעל-ידי זה שהאדם יקיים "ונס שמה", לרוץ לתוך חורש אלול - ניצל מגואל הדם, "הוא השטן", "הוא היצר הרע" המסית לחטוא, הוא המקטרג, "הוא המלאך המות"³⁹, גואל הדם שרוצה להנקם מהאדם.

השטן הוא גואל הדם הטוען: פלוני הרג את הנפש, הרג את הנפש האלקית שבו, שופך דם האדם דקדושה באדם הבליעל.

והעצה לזה: "והיו לכם הערים למקלט מגואל (הדם), ולא ימות הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט"⁴⁰.

וגם אפילו אם היו עניינים שעשה במזיד, הנה עד הדין ומשפט של ראש השנה יכולים להפטור גם מזה על-ידי תשובה, כנ"ל.

ט. וזהו העניין שצריכים לפרסם: הקב"ה אומר לישראל:

אני נותן לכם עשרים ותשעה, שלשים יום⁴¹, אשר במשך הימים האלו, אם תנתקו עצמכם מהרגילות והנהגות הלא טובות שנהגתם עד עתה - ונס שמה. תנוסו לתוך הסדר והנהגה של אלול להשתקע שם - אזי תוכלו לתקן כל מה שלא היה כדבעי למיהוי עד עתה, ובמילא יהיה למקלט מגואל הדם מכל הקטרוגים.

ועל-ידי תשובה,

בתחילה תשובה מיראה, שנעשו לו כשגגות, ואחר-כך תשובה מאהבה, שנעשו לו כזכויות - תכתבו ותחתמו - לאלתר בספרן של צדיקים⁴², ל ש נ ה ט ו ב ה ו מ ת ו ק ה.

(התוועדות שבת פרשת עקב, מברכים-החודש אלול, ה'תש"א. 'תורת מנחם - התוועדויות' התשי"א חלק ב' (ג), עמ' 285-291)

חשבון הנפש ותשובה, אזי - "גלות מכפרת". ולא רק העניינים הלא טובים שעשה בשוגג יתכפרו, אלא גם העניינים הלא טובים שעשה במזיד יתכפרו, כי הלא עתה מועילה תשובת "שופך דם האדם", וכנ"ל.

וגם אפילו אם אינו יכול להגיע למדרגת תשובה מאהבה, שאז "זדונות נעשות לו כזכויות"³¹, אבל, עושה הוא תשובה מיראה על-כלי-פנים, אם מיראת העונש או מיראת הדין, או מיראה של ימים הנוראים, מיראת "אני לדודי ודודי לי"³² - ראשי-תיבות אלול³³ - מהתבוננותו: שתלת קשרין³⁴ מתקשראין דא בדא ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה, והוא בעצמו - על-ידי העבירה, אשר "עונותיכם מבדילים ביניכם ובין ה' אלקיכם"³⁵, מרוחק ומנותק מעצמות ומהות א"ס ב"ה - הנה, כאשר מתבונן ומתעמק בזה בא לידי תשובה מיראה, "זדונות נעשות לו כשגגות"³¹, ו"גלות מכפרת".

י. אמנם אין הכוונה בזה לעניין הסיגופים ותעניות - כמו בערי המקלט, שאין הכוונה בהם שהאדם הגולה צריך לענות ולסגף עצמו.

עניינם של ערי מקלט הוא - גלות, אשר עצם הגלות - מכפר. אבל נותנים לו בעיר מקלט הדברים שהיה מורגל בהם בביתו.

בערי מקלט נאמר³⁶: "וחי - עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא". ולכן הדין הוא, ש"תלמיד שגלה מגלין רבו עמו". הגם אשר התלמיד הוא רק טפל אל הרב, מכל מקום "מגלין רבו עמו".

וכאשר רבו יהיה עמו, הנה מבלי הבט על ריחוק הערך שביניהם - "עביד ליה חיותא", היינו, שרבו יביאהו לידי תשובה, עד שיגיע לכחינת "ואתם הדבקים בהוי' אלקיכם חיים כולכם היום"³⁷ - "היום אם בקולי תשמעו"³⁸.

(31) יומא פו, ב.

(32) שה"ש ו, ג.

(33) פ"ח שם. שער הפסוקים שה"ש ע"פ. - ראה ג"כ קונטרס ח"י אלול ה'תש"ג ע' מב ואילך (סה"ש תש"ג ע' 177 ואילך).

(34) ראה זח"ג עג, א.

(35) ע"פ ישעי' נט, ב.

(36) מכות י"ד, א.

(37) ואתחנן ד, ד.

(38) סנהדרין צח, א.

(39) ב"ב טז, א.

(40) מסעי לה, יב (ובפרש"י).

(41) ראה מג"א סי' תקפא סק"ב. - להעיר מר"ה (יט, ב) דעיבור רצו כט' רצו למ"ד. וכן פסק הרמב"ם (הל' קידוה"ח ספ"ד). ובשנת עיבור מוסיפים ולכפרת פשע (א"ר ופמ"ג לאו"ח סי' תכג). ראה של"ה חלק תושב"כ פ' שמות (שו, ב ואילך).

(42) ראה ר"ה טז, ב.

כל יהודי יצא שלם מהגלות

משפט שלמה

..לאחרי כל הדיבורים והסברים וכו' - בניישראל מוכנים לה"רכוש גדול" שבא על-ידי אריכות הגלות, למעלה מ-1900 שנה, הרי בודאי כבר הגיע הזמן שמתקיים בפשטות . . הפסקדין הלכה העיקרית . . שהגאולה באה תיכף ומיד ממש.

ולפני זה מתגלה איך שמטרת עניין הגלות הוא רק בכדי להוסיף שלימות בבניישראל, על דרך הפסקדין של שלמה המלך בנוגע לב' נשים שכל אחת מהן טענה כי הילד שייך לה - שהילד, "נער ישראל ואוהבהו", צריך להישאר שלם, כל אחד ואחת ממש ממש, וכל הנתינת-מקום לטענה, אפילו קא-סלקא-דעתך בעלמא בזה שצריך להיות חסו-שלום גזירה על יהודי אחד ויחיד בקצה הארץ ובקצה הגלות, על-ידי עניין הגלות, אינה אלא בכדי להוסיף בהילד את המעלה דאתהפכא מגולה לגאולה שנפעלת על-ידי זה - על-דרך לאתבא צדיקא בתיובתא, שגם הילד האחד והשלם יש בו ב' המעלות של עבודת הצדיק ועבודת התשובה. ועוד וגם זה עיקר - שעל-ידי הטענה יוצא-לאור הפסקדין ובריור ש"תנו לה הילוד החי וגו' היא אמו", שכל בניישראל - טף נשים ואנשים - בנים אתם להוי' אלקיכם, להקדוש ברוך הוא. וכל בניישראל בשלימות, נשמות בגופים, יוצאים מהגלות בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, ותיכף ומיד ממש, ויוצאים מהגלות בריקוד - מתוך שמחה וטוב לבב.

(תורת מנחם - התועודיות' ה'תש"נ חלק ד, עמ' 84)

הילדים מאפשרים את בניין המקדש

דוד המלך אומר: "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז להשבית אויב ומתנגם". כוונתו היא שבזכות לימוד התורה של ילדים שלפני גיל המצוות, בזכות "הבל פיהם של תינוקות של בית רבן", יושבת האויב והמתנגם.

בפסוק זה התכוון דוד המלך ברוח הקודש גם לעניין בניין בית המקדש. כיצד? כידוע, נבנה בית המקדש הראשון על-ידי שלמה המלך, בנו של דוד המלך, אך שלמה בנה את הבית על (יסודות שהכין דוד אביו, ועל) פי תכנית שקבע דוד שמיד הוי' עליו השכיל. גם כשהשלים שלמה את בניין הבית - נפתחו שערי, לאחר שהזכיר לפני ה' את זכותו של דוד. בפסוק זה הבטיח דוד מראש את הצלחת בניין בית המקדש וקיומו: בניין בית המקדש זמנו, כמאמר חז"ל, כשישנה מנוחה ושלום ושלווה. הרי פסוק מפורש הוא: "והניח לכם מכל אויביכם מסביב וישבתם בטח...". - אז יש לכנות את בית המקדש.

מה היא הדרך לשלום ומנוחה? - רק כשהאויב והמתנגם מושבת. ואיך משביתים את האויב? - "מפי עוללים ויונקים". כלומר, דוד הודיע וגילה את הדרך להשגת מנוחה ועל-ידי כך לאפשר את בניין בית המקדש, וזאת על-ידי שילדיישראל ילמדו תורה.

[. .] הילדים בהבל פיהם, בלימוד תורתם, מסוגלים להועיל יותר ממה שמסוגלים אביו ורב פפא - כך אמרו חז"ל - הם מסוגלים להוציא את השכינה מן הגלות, את כל עם-ישראל כולו ואת הוריהם מן הגלות, ולהביא את מלך המשיח.

(משיחת כ' מנחם אב תשל"ו. ליקוטי שיחות חלק כד, הוספות, עמ' 423)

התפילה ועבודת התפילה

מי שביכולתו להבין יותר מפירוש המילות עליו להשתדל בעבודת התפילה • בחגים השתדלו חסידים לומר 'הלל' עם המניין • כמה זמן נדרש לתפילה בציבור בזמננו? • מה תובעים ממי שאינם מתפללים באריכות? • על תפילה בחיות, תפילה בפה, ודיבורים בבית הכנסת
מאת הרב מרדכי מנשה לאופר

בין הרבנים שעלו בשיחה: הרבי הזכיר את דברי אדמו"ר הזקן המביא מ'ספרי', שהתפילה צריכה להיות "עד מיצוי הנפש", ואמר, שמי שאין ביכולתו להבין יותר מפירוש המילות, לא תובעים ממנו יותר; אך מי שיש באפשרותו לידע ולהבין יותר, אינו יכול להסתפק בפירוש המילות בלבד, כי כדי לקיים את פסקי'ן הרמ"א שקודם התפילה יש לחשוב על גדולת האל כו' - צריך ללמוד חסידות, תורת הבעש"ט ותלמידיו באריכות הביאורים, על-ידי משלים ודוגמאות וכו'.

הייתכן להתפלל בלי מאמר או קונטרס קודם?

באחת היחידויות של הרה"ח ר' יהושע העשיל צייטלין (ע"ה) שמע מהרבי הנחיות לגבי עבודת התפילה (חסידים ואנשי אמת' עמ' 121):

- מכיוון שאתה רגיל להתפלל לא עם המניין, עליך להשתדל להקפיד בעניית אמן-יהא-שמייה רבא.
- ביום-טוב, נכון יותר להשתדל [להתפלל] עם המניין. יכול אתה להתחיל לפני המניין כך שתוכל להמשיך עם המניין; כי אצל חסידים אומרים שיש לומר את 'הלל' במניין.

"מוכרחת אריכות התפלה" תבע הרבי יותר מפעם אחת ביחידויות לתלמידי התמימים, אך מיד התנה זאת: "בהתייעצות עם המשפיע שי' - למה הוא שייך"..."

"עליך להשתדל להתעסק בעבודת התפילה", הורה הרבי לתמים ביום ג' לפרשת חיי שרה תשכ"ג ('היכל מנחם' כרך א' עמ' רמא).

וביחידות לתלמיד משיבת תומכי תמימים בכפר חב"ד בחודש מרחשוון תשל"ב (שם עמ' רלט):

על שכתב כי מתפלל באריכות - טוב מאד ונכון להמשיך בזה.

מי שיכול להבין יותר מפירוש המילות

ביום א' כ"ו שבט תשכ"א ביקר אצל הרבי האדמו"ר מתולדות אהרן (הרה"צ ר' אברהם יצחק קאהן זצ"ל). הרבי שוחח עמו בהרחבה על סדרי הלימוד והתפילה אצל התלמידים, והפציר בו בעניין הצורך בלימוד החסידות כהקדמה לתפילה דווקא ובאופן של הבנה והשגה (השיחה נרפסה כהוספה ל'תורת מנחם' כרך ל' עמ' 317-330, ומומלץ ביותר ללמוד את השיחה במקור).

תלוי במה תהיה לך חיות יותר - אם במאמר שלמדת קודם התפילה, אזי תתבונן בו. אם תהיה לך חיות יותר בפירוש המילות - אזי תתבונן בהם. העיקר, שהדבר יעשה בהתלהבות (ב"לעבעדיקייט").

יום לאחר היחידות ביקש הבחור להבין אם כוונת הרבי למאמר שלמד באותו יום לפני התפילה, הרבי השיב על-כך: "לאו דווקא הוא".

עצה למחשבות לא רצויות

אור ל"ג שבט תש"כ נכנס בחור ל'יחידות' לקראת יום הולדתו העשרים, ובפתק ציין את העובדה כי מפעם לפעם נופלות במחשבתו מחשבות בטלות ואסורות או על דיבורים ומעשים לא-רצויים, ובמיוחד בשעת התפילה.

הרבי הגיב (תוכן הדברים הוגה על-ידי הרבי):

בנוגע למה שכתבת:

(א) תראה לחשוב על זה מה שפחות.

(ב) עליך לחזור בעל-פה ריש פרק מ"א בתניא עד מעבר לדף, תיבת המלך, אשר מדבר אודות עניין ה' ניצב עליו ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי. טוב יותר יהיה אם תשגן את האותיות ("מיט די ווערטער") ומזמן לזמן תוכל לחזור על כך בדיבור, או לכל-הפחות במחשבה...

(ג) והעיקר, אודות מחשבות אלו, בטלות או אסורות, תחשוב מה שפחות; וכשנפלת מחשבה כזו, תסיח דעת ממנה אך אל תנסה להילחם בה; תחשוב על עניין בתורה וכיוצא-בזה, או אפילו להבדיל על מזג האויר או על... פוליטיקה, העיקר לא על המחשבות האלה. תיטול בידך 'לקוטי דיבורים' או איזה קונטרס או ספר, ויהיה ראשך עסוק בקונטרס או בספר, וממילא יתבטלו המחשבות (ושוב חזר על דבריו בראש: ותראה לחזור בעל-פה ריש פרק מ"א דתניא).

[קודם סיום דבריו הקדושים אמר: ..תראה שאינו קשה כל כך כמו שאתה מדמה...]

תפילה בפה דווקא

התייחסות מעניינת במכתב שכתב הרבי בפסח שני תשל"א ליהודי תושב רמת השרון באה"ק

3. מסתמא לפני התפילה אתה לומד מאמר או קונטרס. [שכן] עם מה יוכל יהודי להתפלל?

4. ביום חופשי [=שבו פנויים מעבודה] בוודאי דבר נכון להאריך בתפילה.

תפילה במניין אינה רק לילדים...

כך תיאר הרה"ח ר' יהושע העשיל צייטלין ע"ה את דברי המשפיע הר"ר ניסן נמנוב בקיץ תשל"ג, אודות ה'יחידות' שזכה לה אצל הרבי (חסידים ואנשי אמת' עמ' 180):

"היה ב'יחידות' לפני שבוע וזה מה שסיפר: הוא שאל או ביקש או הביע צער לפני הרבי על כך שהוזנח עניין התפילה בציבור - והרבי אמר בערך בזה הלשון:

בהתאם לכתוב באגרת-הקדש שצריכים להתפלל שעה ומחצה, זאת אומרת במניין. היות שבזמננו נתמעטו המוחזין לכן מספיק רק שעה, זאת אומרת פחות שלישי, וזה יכול למסור בשמי או שלא בשמי (כך היה הלשון של הרבי לר' ניסן).

ועוד עניין שהרבי אמר שיכול (ר' ניסן) למסור בשמו בכל התוקף:

להתפלל באריכות צריכים רשות מהמשפיעים על כך, אבל אלו שלא מתפללים באריכות אם בגלל שאינם שייכים לזה או בגלל שאין [=להם דין] זמן, מוכרחים הם להתפלל במניין.

הרבי גם הוסיף:

יש כאלו שחושבים ש"מניין" הוא רק לילדים קטנים או לאנשים פשוטים. זו טעות, אלא חובת התפילה בציבור היא לכול.

ר' ניסן אמר שהיו עוד מילים על זה, אבל אינו זוכר יותר.

נוסחה נוספת מאותה 'יחידות' פורסמה ב'היכל מגנים' כרך א עמ' ריז-ריח.

התבוננות המוסיפה חיות והתלהבות

אחד התמימים נכנס לרבי באור ליום ב' פרשת יתרו, י"ג שבט תשכ"א, ושאל במה עליו להתבונן בתפילה. הרבי השיבו:

(אגרות קודש' כרך זך עמ' קנב-קנג):

במענה למכתבו מח' אייר, בו כותב אודות ענין התפילה בשפתיים סגורות, שכנראה כוונתו לתפילה במחשבה בלבד בלי דיבור ועקימת שפתים, ולפלא השאלה והספק בזה, שהרי מבואר בש"ס ופוסקים אשר תפילה צריכה להיות בדיבור, ואפילו תפילה בלחש הרי עניינה על דרך "שפתייה נעות וקולה לא יישמע (לאחרים)", אף שצריכה להיות גם כוונה, וכמאמר רבותינו ז"ל "תפילה בלי כוונה כגוף בלי נשמה",

ובלשון רבינו הזקן בעל השולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) - והתניא (פוסק בנסתר דתורה) - "פסק ההלכה הערוכה בתלמוד ופוסקים דהרהור לאו כדבור דמי, ואם קרא ק[ריאת] ש[מע] במחשבתו ובלבו לבד בכל כח כוונתו לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולקרות, וכן בברכת המזון דאורייתא ובשאר ברכות דרבנן ובתפלה, ואם הוציא בשפתיו ולא כיוון יצא ידי חובתו בדיעבד ואין צריך לחזור לבד מפסוק ראשון של ק"ש וברכה ראשונה של תפלת שמונה עשרה" (תניא ריש פ' ל"ח)

אחריות הרב על דיבורים בבית הכנסת

"קבלתי מכתב תלונה מאחד המתפללים בבית- הכנסת שלו", כותב הרבי בפתחת "נ.ב." [=נכתב

בצידון] של מכתב מכ"ג אייר תשל"ט (נדפס ב'כפר חב"ד' גיליון 991 עמ' 182), וממשיך:

אשר א[ף] ע[ל] פ[י] שמן הסתם יש בה גוזמא, אף-על-פי-כן כיוון שבענייני כבוד ב[ית] הכנ[סת] נוגע איך הציבור מגיב על תופעות ולא כל כך כוונת אלה שהנהגתם עוררה התגובה, הרי אפילו אם חלק מהציבור הגיב כך מחובתי להעיר בזה, והמדובר הוא שבב[ית] הכנ[סת] יש מתפללים המדברים בשעת התפילה ובשעת קריאת התורה וכיו[צא] ב[זה].

כאמור, מניח אני שיש בזה הגזמה, אבל לעז הויצא בציבור ובענין הנוגע לציבור ג[ם] כ[ן] מספיק, ומחובתו של כל [אחד] וא[חד] לעשות כל התלוי בו שלא יהי[ה] מקום לתגובה ותלונה כנ[זכר] ל[עיל].

דרך אגב בודאי יודע שדוקא בנוגע לדיבור ושיחה בב[ית] הכנ[סת] בשעת התפילה וקריאת התורה הרבו לקרוא תגר בכל הדורות ע[ל] י[די] מודעות כרוזים ואזהרות וכו'. ועיין ג[ם] כ[ן] אג[רת] הק[ודש] לאדמו"ר הזקן ס[ימן] כ"ד, וגם קול קורא שנדפס בסידור אדמו"ר האמצעי בדפוס קה"ת, ובטח יש אצלו או שיוכל לקבל אצל אנ"ש ש'. וכאמור רצוני לפרש שהמדובר הוא כסיום אג[רת] הק[ודש] הנ"ל ב"שוכח או שנזרקו מפיו כמה תיבות בלא מתכוין".

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

"האומר דבר בשם אומרו"

והאומר דבר בשם אומרו. הא למדת, כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר: ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי (פרק ו משנה ו)

ביאור כ"ק אדמו"ר:

אמירת דבר בשם אומרו אינה רק סגולה לגאולה, אלא היא חיוב גמור שהובא להלכה: "כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו". ומקורו במאמר רז"ל "כל שאינו אומר דבר בשם אומרו, עליו הכתוב אומר אל תגזול דל כי דל הוא".

ויש לשאול, הרי מצינו כמה מאמרי רז"ל שלא נאמרו בשם אומרם, כמודגש במיוחד אצל רבי אליעזר הגדול, שאף ש"לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם", מכל מקום יש מאמרים רבים שלו שלא הזכיר בהם את שם רבו.

לכאורה יש לומר שלא הוצרך לומר דבריו בשם אומרם, כי הכול יודעים שכל דבריו הם של רבו. אך מאידך דוחק לתרץ כן, שהרי ממה שאמר "הרבה תורה למדתי ולא חסרתי מרבתיי", לשון רבים, מוכח שהיה לו יותר מרב אחד, ואם-כן היה צריך להזכיר בכל דבר מאיזה רב קיבלו.

על-פי פשוט יש לומר: הלאו של "אל תגזול דל" הוא על-דרך גזילה בפשטות, שדבר שאין בעל-הבית מקפיד עליו אין בו משום גזל, וכן בדברי תורה האיסור הוא רק כשהאומר מקפיד שיאמרו את הדבר משמו, ורבתיו של רבי אליעזר לא הקפידו על כך. אבל א) לכאורה צריך הרב להודיע בפירוש שאינו מקפיד (ולכאורה גם בזה לא די, אלא צריכה להיות מחילה). ב) פשיטא שאין זה מהודר ולפנים משורת הדין, ואדרבה מצווה קעביד אם יאמר בשמו, כנאמר "אל תמנע טוב מבעליו". ויש לומר הביאור בזה:

אף שרבי אליעזר היה בור סוד שאינו מאבד טיפה, מובן שלא הסתפק בידיעת תורת רבו, אלא התייגע והתעמק בהבנת הדברים עד שנתעצמו בשכלו ובהשגתו באופן שהשתכנע והבין את הדברים ונעשו שכלו. מובן אם-כן, שמה שאמר לאחר מכן דבר זה אינו חזרה על דברי רבו בלבד, אלא הדבר היה מוכרח מצד שכלו.

ועל דרך המבואר לגבי בית-שמאי ובית-ההלל, שבית-שמאי, ששורשם מבחינת הגבורות, מחמירים, ובית-ההלל, ששורשם מבחינת החסדים, מקילים. לכאורה, תורה לא בשמים היא, וכיצד אפשר לפסוק על-פי שורש הנשמה? - אלא שהפסק-דין שלהם היה לאחר שהתבוננו והתייגעו בהשגת העניין עד שהבינו כן בשכלם, כפי שהם למטה, נשמה בגוף, ולא הסתפקו במה שהתקבל אצלם מצד שורש נשמתם. ומצינו עניין זה גם להלכה:

רז"ל אמרו: "הרב שמחל על כבודו כבוד מחול, שנאמר וה' הולך לפניו יומם... הכי השתא התם הקב"ה עלמה דיליה הוא ותורה דיליה היא, מחיל ליה ליקריה. הכא תורה דיליה היא (בתמיהה), הכבוד תלוי בתורה ואינו יכול למחול על כבוד התורה שהיא של הקב"ה, רש"י, הדר אמר רב אין, תורה דיליה היא, דכתיב ובתורתו יהגה יומם ולילה". ופירש רש"י "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה, בתחילה היא נקראת תורת ה' ומשלמדה וגרסה היא נקראת תורתו". הרי לנו אפוא, שיגיעת התורה היא באופן שיש לאדם בעלות על התורה עד שיכול למחול על כבוד התורה; ואף כאן לא שייך "אל תגזול דל", כי האדם נעשה הבעלים על התורה שלמד.

(ביאורים לפרקי אבות, חלק ב, עמ' 350)

פרשת ראה

ראה אנכי נותן (יא,כו)

אני נותן לכם את ה"ראה", בחינת ראייה באלוקות. כידוע שמשנה רצה ליכנס לארץ כדי להעלות את ישראל לדרגת ראייה, "אעברה נא ואראה" (ואתחנן ג), אך לא זכה לכך, ככתוב (ואתחנן ד) "ועתה ישראל שמע וגו'". אולם כשראה את הארץ מרחוק, השיג מעין של בחינת ראייה, ודרגה זו השפיע לכל ישראל.

(שיחת ש"פ ראה תשי"ג. תורת מנחם התוועדויות תשי"ג חלק שלישי (ט) עמ' 144)

וקללה (יא,כו)

כיצד אפשר לומר "נותן" בקשר לקללה? והרי "כל הנותן בעין יפה נותן" (ראה בבא־בבא נג), ומה עניין קללה אצל עין יפה.

אלא ראייה והסתכלות חזקה ("ראה") מביאה להכרה שהתוכן הפנימי והתכלית של הקללה אינו אלא ברכה, ומבחינה זו ניתנת גם הקללה בעין יפה. שכן כללות מציאות הרע והעונש ("קללה") לא נבראה אלא כדי לאפשר בחירה חופשית, שהאדם יבחר בטוב ויבוא על שכרו.

(לקוטי שיחות ד עמ' 1342)

היום ברכה וקללה (יא,כו)

מבואר בספרים שאוויר גן־עדן ואוויר גיהנום מתפשטים סביב האדם. מחשבותיו ודיבוריו הטובים נרשמים באוויר גן־עדן, והרעים - באוויר גיהנום. על יסוד זה ניתן לומר יתרה מזו, שאף הנשמה עצמה מצויה בגן־עדן או בגיהנום, על־פי מעשי האדם.

זהו "היום ברכה וקללה": כאשר אדם מקיים מצווה, נמצאת נשמתו בשעת מעשה ("היום") בגן־עדן ("ברכה"); וכשהוא עובר עבירה, היא נמצאת באותה עת בגיהנום ("קללה").

(אור התורה דברים עמ' תרמב)

ואמרת אכלה בשר כי תאווה נפשך לאכל בשר (יב,כ)

"ואמרת אוכלה בשר" - כאשר הגוף דורש אכילת בשר, "כי תאווה נפשך לאכול בשר" - סיבת הדבר היא שהנפש האלוקית מתאוה לבשר כדי לברר את ניצוצות הקדושה שבו.

בדומה לזה פירש הבעל־שם־טוב את הפסוק "רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף" (תהילים קז): כאשר אדם רעב או צמא למאכל ומשקה, הסיבה לכך היא שנפשו האלוקית מתעטפת ומשתוקקת לברר את ניצוצות הקדושה המצויים במאכל ובמשקה.

(לקוטי שיחות כרך ד, עמ' 1111)

רק חזק לבלתי אכול הדם (יב,כג)

לא הותר לנו בשר חולין (ראה רש"י לעיל פסוק כ) אלא ללא "דם", המורה על רתיחת הדמים והתאוה. שכן חיות והתלהבות צריכים להיות רק בקדושה בלבד - ככתוב "ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלוקיך" (פסוק כז).

(לקוטי שיחות כרך ד, עמ' 1109)

אחרי ה' אלקיכם תלכו (יג,ה)

וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלוא כבר נאמר כי ה' אלוֹקֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָהּ, אלא להלך אחר מידותיו של הקב"ה (סוטה יד)

"וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה" - בדבקות תמידית, "והלוא כבר נאמר כי ה' אלוֹקֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָהּ" - וכשם שהאש עולה ויורדת תמיד, כך יש עליות וירידות בהתלהבותו של האדם, ואי־אפשר להיות בהתלהבות תמידית. "להלך אחר מידותיו" - יש לדבוק ב"לבושיו" של הקב"ה (מידות מלשון "מְדוּ בַד"), שהם אותיות התורה. מי שחושב תמיד את אותיות התורה, דבק תמיד בקב"ה.

(צוואת הריב"ש עמ' יט)

כי יהיה בך אביון (טו,ז)

המעשה היא לתכלית דבר זה של משיח ה' ושמו חיים (אור החיים)

ידוע שבעל 'אור החיים' היה ניצוץ של משיח, ולזה רמז בכתבו "ושמו חיים". בעניין זה מסופר:

בעיר שקלוב היה מוציא לאור ושמו ר' אשר, שנתפס להשכלה. בשנת תקמ"ה הדפיס חומש עם פירוש אור החיים, ומכיוון שהמשכילים לא האמינו בביאת המשיח, הלך והשמיט את המילים "ושמו חיים". ה'אור־החיים' בגן־עדן הרגיש בדבר, ומלמעלה פסקו: רשע זה שהשמיט את שמו של 'אור־החיים', סופו שיוכנס שמו־שלו בספרו של 'אור־החיים'... מיד נפלה טעות בכל החומשים בדברי רש"י בפרשת נשא (ה) על הפסוק "ואמרה האשה אמן אמן": במקום "אמן אם מאיש זה אמן אם מאחר" נכתב "אמן אם - מאשר". לא עברו ימים מועטים, ואישה אחת מנשי שקלוב נחשדה בדבר עבירה, וכשהביאוה לבית־דין לחקירה ודרישה הודתה ואמרה "מאשר"...

(מפי השמועה)

ורעה עינך באחיך האביון . . והיה בך חטא (טו,ט)

מדוע נאמר "והיה בך חטא" דווקא אצל המעלים עינו מן הצדקה? שכן מצוות צדקה מכפרת על חטאיו של אדם, ככתוב (דניאל ד) "וחטאך בצדקה פרוק"; אך מי שאינו נותן צדקה נשארים בידיו כל חטאיו - "והיה בך חטא".

(לקוטי תורה דברים עמ' ל)

וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה (טו,יח)

על האדם רק לעשות כלי לפרנסתו, ולהשתדל בכל כוחו שהכלי יהיה נקי מכל סיג ופסולת של הונאה וכדומה, היינו שיהיה הכול על־פי דיני התורה. אז הוא כלי ראוי לברכה העליונה. וזאת בשניים: א) פרנסה ברווח; ב) הפרנסה תלך למקום הראוי.

(היום יום כז סיוון)

סידור בצלים וביצים בשבת / קדושת ובא לציון בקול / דמות הרבי בחלום

סידור בצלים וביצים בצורה סימטרית בשבת

בספר 'קיצור שלחן ערוך' כתב: "איסור 'בונה' שייך גם במאכל, כגון המגבן גבינה, או שמדבק פירות ומשווה אותן שיהיו יפיין². ולכן כשחותכין בצלים עם ביצים, או עם 'חלב' מדג מלוח, יש ליוהר שלא להשוותן ולייפותן, אלא יניחם מות שהם". לדעתו, יש איסור 'בונה' (ולא כתב אם מדאורייתא או מדרבנן) בסידור מאכל מוצק בצורה תלת-ממדית, כגון קובייה, מנסרה, גליל וכדומה, אף שמדובר במאכל³.

במהדורת ה'קיצור שו"ע' עם 'שערים מצויינים בהלכה', הערה 37, צויין כמקור לדין זה "מגן אברהם סי' שיט ס"ק יח". שם הביא את לשון הרמב"ם: "שכל המקבץ חלק אל חלק ודיבק הכל עד שייעשה גוף אחד - דומה לבניין". אבל שם מדובר ב'מגבן' שעושה את הגבינה גוף אחד ממש. ובמגן אברהם להלן⁵, אודות מי שקיבץ תאנים ועשה מהן "עיגול דכילה"⁶, כתב, שלא נאמר בזה איסור "בונה" כיוון ש"דלא מיקרי בונה, אלא כשמכוון לייפותו ולהשוותו", הרי שכאשר מתכוון לזה - אסור.

אמנם מקורו הישיר של ה'קיצור שו"ע' (בעניין זה, כמו בהרבה מפסקיו) הוא בספר 'חיי אדם', שאסר מדאורייתא באחת הדוגמאות שהביא ה'קיצור שו"ע' ("המדבק פירות, ומכוון לעשותם בעל תמונה, ארוך או מרובע - חייב משום בונה").

לעומת זה, העיר בהגהות מהרש"ם⁸ שאי-אפשר לאסור זאת משום בונה, שכן "אין בניין בכלים". לדעתו, איסור 'בונה' באוכלין יכול להיות רק ב'מגבן', שהופך נוזל למוצק (חלב לגבינה), אבל במקרה דנן מסיים המהרש"ם: "ופשיטא שיש להקל בבניין לשעה, לאכול מייד" (שזה אינו כדכילה שבמגן אברהם הנ"ל).

(1) סימן פ סעיף כה.

(2) במהדורה עם 'מסגרת השלחן' צויין כאן ל"סימנים שיט, שמ". וראה להלן מדברי המגן אברהם בשני המקומות.

(3) וכן העתיק בס' שמירת שבת כהלכתה פ"א ס"א, אלא שבהערה לט ציין (כדרכו, ב'וע"ע) את שביתת השבת והמהרש"ם החולקים ע"א.

(4) פ"ז מהל' שבת ה"ו, הובא גם בשו"ע אדמו"ר הזקן שם סעיף כו.

(5) סי' שמ ס"ק יז. לשם ציוין בפנים הקיצור שו"ע בסוף הסעיף, במהדורה עם 'מסגרת השלחן'.

(6) וגם על זה הוכיח בקצות השלחן סי' קמו בבדי השלחן ס"ק מט מס' 6 (בדפי הספר - ירושלים תשל"ה - ס"ע פא), שבדבילה החלקים דבוקים ביניהם היטב. וראה רמב"ם הל' רוצח פ"ג ה"ח.

(7) הל' שבת, סי' לט סו"ס א.

(8) דעת תורה סי' שכא ס"ק יט, ובארוחות חיים (ספינקא) שם ס"ק כא.

ואכן, ה'קצות השלחן' לא הביא עניין זה בדיני 'בונה'⁹ כלל. בעניין מלאכת 'מעמר' בסידור כזה: בספר 'מנחת שבת' על הקיצור שו"ע הל' שבת¹⁰, וכן ב'מסגרת השלחן' על הקיצור שו"ע שם¹¹, חידשו, שלפי דעת אדמו"ר הזקן בסי' שמ"ב צריך להחמיר בכל זה אף-על-פי שאינו מכון שיהיו יפים, משום מלאכת 'מעמר'. ומציין למגן אברהם שם (שהובא לעיל), וסיים: "ועיין עוד בחיי אדם ונשמת אדם כלל יג", שם¹³ כתב "המקבץ פירות אף שלא במקום גידולן, עד שנדבקו יחד... חייב, דגם זה מלאכת עימור, שקושר עמרים, ובנשמת אדם שם¹⁴ מבאר, דלדעת הרמב"ם עיקר האיסור הוא שעושה אותן גוף אחד. אבל ב'קצות השלחן'¹⁵ הביא את ספר 'שביתת השבת'¹⁶ שדחה את דבריהם. והוסיף, שאין זה כלל כדרך מלאכתו של האיכר. ועוד, שסידור זה - דרך אכילה הוא ואינו עניין למלאכה, אלא כמו בורר וקולף המותרים בשעת אכילה.

החשש היחיד שיש בזה הוא איסור 'ממרח', ורק אם מתקיימים שני תנאים: א) שדרך מאכל זה (כגון תפוחים) למרח אותו; ב) ועושים זאת כאשר כבר אין צורך במירוח בעבור האכילה עצמה (כמו במריחת חמאה על הלחם) אלא לשם ייפוי בלבד. במקרה כזה פסק ה'קצות השלחן' ש"המחמיר - תבוא עליו ברכה"¹⁷.

קדושת 'ובא לציון' בקול

המנהגים הקיימים בזה: כלל החסידים (וכך רגילים גם אנ"ש) אומרים זאת בשקט עם הש"ץ¹⁸. הליטאים ממתינים לומר פסוקים אלו בקול עם הש"ץ¹⁹, והספרדים אומרים בקול כל הציבור יחד את כל הקטע מ'ובא לציון' עד סיום ה' ימלוך'.

הנהגה בשו"ע אדמו"ר הזקן²⁰ הביא את שתי הדעות בשאלה אם יחיד אומר את הקדושה שבברכת 'יוצר אור' וש'ובא לציון', או לאו. ומסיים: "וטוב לחוש לדבריהם, וליזהר שיחיד יאמרנה בניגון וטעמים כקורא בתורה"²¹, אבל המנהג כסברא הראשונה²² - שגם יחיד אומרה, כיוון שבוה אין אנו מקדישין אותו אלא כמו סיפור דברים

(9) בספרו - סי' קיט.

(10) שם ס"ק צט.

(11) ס"ק נו. וחבל שהעתיקו זאת ללא הסתייגות במהדורות הקיצור שו"ע של הרב אליהו שליט"א ושל הרב ביסטריצקי ז"ל.

(12) סעיף טו, שהביא לשון הרמב"ם פ"ח ה"ו, ופסק שצריך להחמיר כדבריו, כיוון שהובא בשו"ע שם ס"י ללא חולק.

(13) ס"ג.

(14) ס"ק א.

(15) בבדי השלחן הנ"ל בסופו (מס' 24, בדפי הספר ס"ע צו).

(16) מלאכת מעמר ס"ק ט ד"ה אבל, "דאין זה מלאכת מחשבת, ועוד שנשנתנו מברייתן". והביא שהרמב"ם עצמו בתשובה (מהדורת בלאו סי' שה, הובאה בבית יוסף סו"ס שכא) מתיר למעך דייסא מפירות המבושלים עד שתסמך ותיעשה גוף אחד, ועיי"ש ס"ק יב.

(17) שם בפנים ס"ה ובבדי השלחן ס"ק יא"ב, ע"פ הרמ"א סו"ס שכא (בשו"ע אדמו"ר הזקן חסר עניין זה).

(18) בס' פסקי תשובות כאן הערה 13, הביא משו"ת ויברך דוד סי' כה, אחד מלימודי הזכות על אלה שאינם מקפידים לומר ממש עם הש"ץ (ובפרט חסידים, כי הזוהר (ח"ב קלבג - קלגא) מקפיד ביותר לאומרה רק בציבור), עפ"י הפר"ח שהובא בפרמ"ג א"א סי' נט

ס"ק ב, דכל שמתפללים בציבור, אף שלא כל הציבור אומרה יחד, חשיב אמירה בציבור ולא ביחיד, ע"כ (ולכאורה הוא כמו בכל תפילה בציבור. אבל הרי בקדושה שבחזרת הש"ץ אומרים כל פסוק בקול).

(19) ראה גם בס' גשר החיים ח"א פ"ל הערה 4 בעניין זה בארוכה.

(20) אור"ח סי' נט ס"ב.

(21) ולהעיר שבמענה לשאלה בעניין י"ג מידות ביחיד, הרבי ענה שלא שמע" אודות אמירתן בניגון וטעמים (היכל מנחם, כרך ג עמ' רסה. המקור לומר כך הוא בשו"ע סי' תקס"ה ס"ה. מאידך, בכף החיים סי' קלא ס"ק כג בשם מהר"ם זכות, מסתייג מזה ע"פ

האריז"ל).

(22) ואכן, בקהילות החסידים - גם בקדושת יוצר אינם ממהרים להגיע לאומרה עם הש"ץ, ואינם נוהגים לומר זאת בקול.

מה שהמלאכים אומרים.

ובספר 'פסקי דינים' של כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק'²³ בעניין 'ובא לציון', הביא את דעת ה'מטה משה'²⁴ וה'אליהו זוטא'²⁵: "עוד טעם לתיקון סדר קדושה משום עמי-הארץ, שמאחרים לבוא לתפילה, לא יפסידו שמיעת סדר קדושה". ועל זה כתב²⁶ "ולפי זה, המאחרין צריכין לכוון לקדושה זו, אף שעוסקין בעניין אחר". וממשיך בעצמו: "ונראה לי, לדלידן שהיחיד אומר אותה, אין קפידא כל-כך. ומכל מקום יש לחלק, דכששומע מן הציבור הוה ליה דומיא דקדושה שבתפילה, מה-שאין-כן כשאומרה ביחיד, וכמו שכתוב בבית יוסף סי' נט'²⁷ עכ"ל.

מדברי ה'פסקי דינים' ברור לכאורה, שהמנהג הוא שהש"ץ אומר פסוקים אלו בקול, שאם לא כן - כיצד יכול המאחר לכוון לשמיעה זו? ואכן יש אומרים, שכאשר עבר הרבי לפני התיבה, אמר פסוקים אלו (קדוש, ברוך, ה' ימלוך) בקול. אבל כנראה המציאות היתה שרק אמר פסוקים אלו בקול יותר מאשר פסוקי התרגום שאמרם בלחש²⁸, ולא יותר משאר הפסוקים.

כמו-כן ברור בדבריו, שהמאחר ושומע זאת אינו צריך לומר זאת עם הש"ץ (או הציבור)²⁹, אלא די ששומע מהש"ץ ומכוון לצאת כדי לזכות בעניין של 'קדושה בציבור', וכשמגיע לקדושה זו בתפילתו, אומרה כרגיל³⁰. ובנוגע לפועל, לכאורה אין להנהיג זאת, וכלשון הרמב"ם³¹ "הקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה ובהם ראוי להתלות".

חלומות שווא ידברון?³²

שאלה: מי שראה בחלום את דמותו של הרבי, איך עליו להתייחס לזה?

תשובה: לפני ג' תמוז: ביום כ"ה תמוז ה'תנש"א עברה אישה בחלוקת שטרות מצווה לצדקה, ואמרה לרבי שראתה בחלומה שהרבי מוקף בספר תורה, והיא אמרה לו: "יש לך שכניה" והוא ענה לה "אגוזים אגוזים", ושאלה את הרבי מה הפירוש בזה.

וענה לה: "למה לך לשאול אותי בחלום? אני עתה לא בחלום, אלא בהקיץ. ואני אומר לך שתתברכי בכל הדרוש. "אגוז" זהו משל על עם-ישראל, שכמו שהאגוז נמצא בתוך הקליפה והפרי והגרעין, וממנו צומחים כמה אילנות, כך בני-ישראל, אף שבחיצוניות, בגופם, הם דומים לעמי הארץ, הרי בפנימיותם, הנשמה

23 או"ח סי' קלב (ה,א בדפי הספר). נדפס גם בהוספות לשו"ע אדה"ז ח"א (במהדורת קה"ת הישנה, עמ' 350. במהדורה החדשה (סוף כרך ג) לא הכניסו זאת, כיוון שאין זה פירוש על דברי אדמו"ר הזקן). אמנם בהערות הרבי (והמו"ל) לא צויין שום מקור לקטע זה בקבצי הכת"י שבספריית אגודת חסידי חב"ד. ולהעיר ממה שפורסם בשעתו ב'גדיל תורה' נ"י, שנתברר שיש בתוך ספר זה (בהל' נדה) פסקי דינים שאינם להצמח-צדק.

24 סי' ריא (הובא גם בא"ר סי' ק א, וממנו בפרמ"ג משבצות ס"ק א). ולפניו באבודרהם (מהדורת ירושלים תשכ"ג עמ' קכב, בלשון זו ממש).

25 סי' קלב (פירוש קצר על ה'לבוש' להרמ"ח ס' אליה רבא על השו"ע), שמביא את טעם המטה משה.

26 זאת כתב האליה זוטא לפי טעם זה.

27 שם בד"ה וכתב הביא דברי הזוהר הנ"ל הערה 1, שקדושה שבלח"ק היא דווקא ברבים, וקדושה שבלשון תרגום דווקא ביחיד.

28 ע"פ הרמ"א שם ס"א (ועד"ז בתרגום 'ה' ימלוך' שבסוף שירת הים בפסוקי דזמרה). בשער הכוונות כתב שהאר"י היה אומר בקול רם, והחיד"א כתב (בהגהותיו) 'ניצוצי אורות' לזוהר הנ"ל) שהקפדה זו, שמקורה בזוהר שם, היא רק בש"ץ ולא בכל אחד.

29 כדעת המג"א שם בראש הסימן, שהובא להלכה בקיצור שו"ע סי' כה ס"ה, משנה ברורה סי' קלב ס"ג, וקצות השלחן סי' כד ס"ח. אבל בערוך השלחן סו"ס זה מסיים: "אין מנהגו כן, כיוון דאנו תופסים להלכה שיחיד אומר...". וראה בהערה הבאה.

30 וראה בכף החיים ס"ק ח ובפסקי תשובות אות ג, שע"פ האר"י אין לדלג אלא להתפלל לפי הסדר דווקא, ואפילו אם ע"ז יצטרך לומר ביחידות. ואולי זהו טעם הפסקי דינים הנ"ל שכתב רק לכוון ולא לומר עמהם.

31 פ"י מהל' שמיטה ויובל סה"ו. וראה לעיל הערה 6.

32 ע"פ זכריה יב. ברכות נהב.

עושה פירות ופירי-פירות בהצלחה רבה, ויש בו גם-כן טעם³³. - הרי שהרבי התייחס ברצינות לפרטי החלום ומשמעותו בעבודת ה'. ובפרט לפי שיטת הבעל-שם-טוב שיש ללמוד מכל דבר הוראה בעבודת ה'³⁴. אחרי ג' תמוז: ידועים דברי הרבי בשיחת יום שמחת-תורה תשט"ו³⁵, בשם כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, שרק לאחר כמה וכמה עניינים והכנות (בהתייעצות עם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע) זכה הרב החסיד ר' זלמן זלאטופולסקי, שהיה חסיד של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, לראות את רבו בחלום לאחר הסתלקותו. ובהמשך לזה סיפר הרבי על "אברך צעיר שמתנהג שלא כדבעי באיזה עניין, הרבי מסר כו', ודיברו עמו על כך³⁶ - וללא הועיל, עד שהרבי עצמו בא אליו בחלום. ואף-על-פי-כן, במקום שדבר זה יגרום לו להשפיע גם על זולתו - הרי גם הוא עצמו... מושך את הרבי אליו, לתוך הבויץ שבו הוא שקוע..." עיין שם. ועוד ועיקר: מסופר³⁷ על אחד החסידים ששאל את אדמו"ר הזקן [לגבי חלום]: מניין לי שאינני נמצא בעולם הדמיון? ונענה: אילו היית שם, לא היית רואה אותי! דהיינו שהרבי הוא "בעל הבית" לקבוע היכן ומתי ייראה לאנשים, גם בחלום, ואם הוא נראה למישהו - לא דבר ריק הוא. ואכן, הרה"ג הרה"ח ר' יעקב לנדא ע"ה, כשהיה רואה בחלום את דמותו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, היה אצלו תמיד עניין של הצלה לפני כן או לאחר מכן³⁸. נכון לשאול את המשפיע למשמעות העניין עבור החולם, וה' ינחנו בדרך אמת.

(33) 'זורע צדקות מצמיח ישועות' עמ' 140.

(34) ולהעיר מעניין אחר בס' 'תורת מנחם - מנחם ציון' ח"ב עמ' 551, שהרבי טרח לבאר את משמעותו של מאורע בלתי רגיל שאירע (בהקיץ) עם נר הנשמה במשך ה'שבעה', למרות ש"אינו נלהב לפרש מקרים בלתי-רגילים", וזאת כדי להרגיע את מי שמאורע זה הטריד אותו, עיי"ש.

(35) 'תורת מנחם - התוועדויות' כרך יג עמ' 76.

(36) אולי הכוונה שאדמו"ר מהוריי"צ מסר זאת באמצעות הרבי נשיא דורנו, שכבר דיבר עם האברך על כך. (37) לע"ע לא מצאתיו נדפס.

(38) כך מסר בנו הרה"ח ר' אליהו שי'.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ראה

כ"ז במנחם-אב - מברכים החודש אלול

אמירת כל התהילים בהשכמה בציבור. אחר כך לומדים במשך כשעה מאמר חסידות המובן לכולם, ואחר-כך התפילה.

המולד: יום שני בשעה 3:41 ו-17 חלקים.

מברכים ראש-חודש אלול: ביום השלישי וביום הרביעי.

אין אומרים אב הרחמים.

אחר התפילה - התוועדות בבית-הכנסת¹.

פרקי-אבות - פרק שישי.

יום שני

כ"ט במנחם-אב

ערב ראש-חודש.

ביום זה יש להוסיף בתורה, תפילה וצדקה.

במנחה אין אומרים תחנון.

יום שלישי

ל' במנחם-אב - א' דראש-חודש אלול

תפילת שמונה-עשרה אומרים: 'עלה ויבוא'

(מזכירים זאת בטפחה על הבימה קודם תפילת

שמונה-עשרה. בקייטנות וכדומה שמכריזים את

סדרי התפילה - באופן המותר² - יש להכריז גם

1 יש לפרסם בכל מקום (כולל ההולכים לדבר בבתיכ"ט) על-דבר ההשתדלות בנתינת צורכי החג לראש-השנה, כלשון הכתוב "איכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לוי" (סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 808).

2 במקום שצריך להדריך את המתפללים בכל קטע, ואין מי שיוכל לעשות זאת מבלי להתפלל עמהם, וגם לא ניתן לעשות זאת ע"י הנפת שלטים עם מספרי העמודים בזמנים

את אמירת 'עלה ויבוא'.

הרבי הורה להתחיל באיחולי 'כתיבה וחתימה טובה' מהיום³. ופעמים רבות שהיה מקדים יותר⁴.

בשחרית, אחרי חזרת הש"ץ: הלל, ואברהם זקן, קדיש תתקבל. שיר-שלישום, ברכי נפשי, לדוד ה' אורי, קדיש-יתום.

קריאת התורה דראש-חודש. חצי קדיש. אשרי. ובא לציון. יהללו. חליצת תפילין דרש"י. הנחת תפילין דרבנורתם, ג' פרשיות דקריאת-שמע, קדש, והיה כי יביאך, שש זכירות, חליצת תפילין דרבנורתם. הש"ץ אומר בקול⁵ איזה מזמור (או לפחות שלושה פסוקים האחרונים), חצי קדיש. מוסף.

מהיום עד הושענא-רבא ועד בכלל אומרים 'לדוד ה' אורי' בשחרית אחר שיר של יום, ובמנחה קודם עלינו. אומרים קדיש-יתום רק פעם אחת אחרי כל המזמורים (שיר-שלישום, [בר"ח: ברכי נפשי], 'לדוד ה' אורי'); וכן במנחה - לאחר קדיש תתקבל אומרים 'לדוד ה' אורי' ועלינו, ורק אחרי עלינו אומרים קדיש יתום⁶.

המתאימים, בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' כב) מתיר זאת רק בין המזמורים דפסוקי דזמרה, וכמובן בין ישתבח ליוצר, אך לא בק"ש וברכותיה אפילו בין הפרקים. וראה מש"כ בזה בקובץ הערות וביאורים, גליונות: תת"כ עמ' 95 ותתמ"ו עמ' 40. בעיקר דנו מצד צורך התפילה, ובפרט ע"פ הד"מ סי' קיא ס"ק ב, עיי"ש. ולכאורה יש לדון במצב כזה דהוי כמו אפרושי מאיסורא כשאיראפטר בעניין אחר (דשרי כמ"ש בכ"ה-החיים סי' טו ס"ק ז. וראה אשי-ישראל פי"ט הע' א).

3) 'התוועדות' תשמ"ו ח"ד עמ' 339 (מבואר שם שהעיקר הוא הברכה פא"פ, אם כי מדובר גם על כתיבה כשחל בחול, כמנהג המובא להלן ע"י ציון 22).

4) 'אוצר מנהגי חב"ד', אלול, עמ' יג.
5) כן צ"ל ע"פ האמור בס' המנהגים עמ' 6 ד"ה כ"ק אדמו"ר (וכ"פ בקצות השלחן סי' טז ס"ב (עיי"ש בבדי השלחן) וסי' כו ס"ז).

6) ספר-המנהגים עמ' 17. כיוון שהטעם הוא כדי למעט באמירת קדישים כשאינו מוכרח, מסתבר שגם 'חיוב' מאנ"ש המתפלל

במשך יום זה תוקעים להתלמד.⁷

מנחה:

לפני עלינו אומרים 'לרוד ה' אורי' (ראה לעיל בשחרית). המתפלל במניין שבו אומרים עלינו תחילה, יאמר עלינו עם הציבור, ו'לרוד ה' אורי' לאחר זה.⁸

יום רביעי

א' באלול - ב' דראש-חודש

חודש אלול⁹:

מנהג ישראל להוסיף בחודש אלול ביתר שאת וביתר עוז בתפילות ובתחנונים (ובפרט באמירת תהילים¹⁰) ובעבודת התפילה, בלימוד התורה (ובפרט - פנימיות התורה¹¹), וכן בגמילות-חסדים ובצדקה¹², ובאהבת-ישראל בכלל¹³, והתעסקות

במניין שאומרים עוד קדישים, לא יאמרם.

7 המג"א (תקפא ס"ק א) הביא שתי שיטות בזמן התחלת התקיעות, אם ביום א' דר"ח או ביום השני, והכריע שאין לזוז מהמנהג להתחיל ביום השני (אבל במקום שאין מנהג הכריע בהוספות לשו"ע רבינו לבעל דברי נחמיה' שם סו"ס א, להתחיל ביום הראשון). ומנהגו הוא כעין פשרה בין השיטות. ובלקוטי שיחות כרך לד עמ' 95 נתבאר, שתקיעה זו היא 'קול אחד', מעין 'תקיעה אחת' דיום-הכיפורים. מסתבר שכדי להתלמד צריך לתקוע הן קול אחד והן שברים ותרועה, אך מסתמא אין קפידא במספרם.

8 אג"ק כרך יט עמ' תל. אלא שעליו לזכור, לומר את פסוקי 'אל תירא' ואך צדיקים' ששייכים ליום התפילה - רק אחרי 'לרוד אורי'. המקור באמירת עלינו עם הציבור - במקום שמותר להפסיק - הוא בא"ר (רלו, ד), בבית מאיר ובמחצית-השקל (סי' סה - בק"ו מאמירת תהילה לדוד עם הציבור שנו' שם במ"א ס"ק ג ובשו"ע אדה"ז ס"ב), הובא בקצות-השולחן סי' יג ס"ו. 9 בכמה פרטים במנהגי חודש אלול נעזרתי ברשימתו של הרה"ח רמ"א שי' זליגזאן ב'כפר חב"ד', גיליון 918 עמ' 72. 10 'אוצר מנהגי חב"ד', שם.

11 לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 383 וח"ד עמ' 1345. ולהעיר, שע"פ המסופר בלקוטי-דבורים (ח"א דף קטז, א) שהיו אומרים או לומדים בחודש אלול בליובאוויטש 'תיקוני זוהר', הסיק הרבי שאכן היה מנהג כזה (המוזכר בהקדמה הא' של ס' כסא מלך על תיקוני זוהר) בין חסידי חב"ד, אע"פ שאין הכוונה שחייבים לנהוג כזה (משיחת ש"פ נצו"י תשי"ב).

12 צ"ל באופן ד'מתנות (לאביונים) הן בכמות והן באיכות, שיהיה דבר חשוב הן מצד הנותן והן מצד המקבל - 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 209.

13 ספר-השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 700, תש"נ ח"ב עמ' 638, 643 ושי"נ.

מיוחדת ב'מבצעים'¹⁴.

גם לנשים, יש להקפיד שלא יעבור עליהן יום ללא הלכות הצריכות וענייני מוסר וחסידות הקשורים לחודשי אלול ותשרי¹⁵.

כיוון שבמדינות אלה שנת הלימודים מתחילה בחודש אלול, יש להגביר בחודש זה את הפעילות בענייני חינוך¹⁶.

בישיבות תומכית-מימים מוסיפים בחודש זה (התלמידים, והראשי-ישיבה והנהלה לא-כל-שכן) זמן ללימוד חסידות, ובפרט מאמרי 'עבודה', ומאמרים השייכים לאלול, כגון: אגרת-התשובה בתניא, דרך החיים, שער התשובה ושער התפילה, לקוטי תורה (שכבר מפרשת דברים ואילך מדובר שם אודות התשובה), עטרת ראש, וכן עוסקים בתפילה במתינות ובחשבון-נפש¹⁷.

מעבודת חודש זה: עריכת חשבון-צדק על השנה שעברה וקבלה טובה על השנה הבאה¹⁸, והגברת הזהירות והפעילות בסוד מרע ועשה טוב¹⁹.

נוהגים לבדוק בחודש זה תפילין ומזוזות (אם כבר עברו שנים-עשר חודש מברייתן האחרונה), וכל אשר ימצא בדק בשאר מצוות - יתקנו. וכדאי ונכון ביותר, שכל אחד ואחד ישתדל לפרסם זה - נוסף על הקיום בעצמו - בכל מקום שידו מגעת, בכל מקום ומקום, לכל אחינו בני-ישראל שליט"א²⁰.

העבודה דחודש אלול (כולל התשובה שבני²¹) היא בשמחה רבה, שלא יכולה להיות שמחה גדולה ממנה, שהרי "המלך בשדה... ומראה פנים שוחקות לכולם"²².

14 שיחת ש"פ ראה תשל"ד ס"ג. ש"פ ראה תשל"ז ס"כ.

15 משיחת ח"י אלול תשל"ז, הנחת הת' בלתי מוגה סל"ב, עיי"ש.

16 לקוטי-שיחות כרך יד עמ' 261, וראה שם עמ' 251. שיחת ח"י אלול תשל"ח סי"ט.

17 'אוצר מנהגי חב"ד' אות ג, ושי"נ.

18 שיחת ש"פ ראה תשל"ס ס"ב.

19 שיחת אדר"ח אלול תשל"ה ס"ב.

20 ספר-השיחות תשמ"ח שם, ממטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ג. לוח כולל-חב"ד. וראה שיחות-קודש תשל"ד ח"ב עמ' 377, שכאשר זקוקים לברכה מיוחדת, עדיף לבדוק מידי י"ב חודש (כהידור קבוע - ואפילו שלא בחודש אלול).

21 ראה שיחת ח"י אלול תשל"ז סל"ד.

22 ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 618.

ממשיכים בתקיעות בכל החודש, חוץ משבת-קודש וערב ראש-השנה (תוקעים בכל כינוס וכו'), ובפרט לילדים). אם לא תקעו בשופר בסיום תפילת שחרית, מנהג נכון שיתקעו בשופר לאחרי תפילת מנחה²⁹.

מהיום עד ערב יום-הכיפורים ועד בכלל, אומרים בכל יום - במשך היום - שלושה פרקי תהילים לפי הסדר. מי שהחסיר - יתחיל מהיום שהוא עומד בו, ואת אשר החסיר - ישלים (אי-אפשר לומר 'מראש' את הפרקים של הימים הבאים)³⁰. נהוג לאומרם בציבור אחרי אמירת שיעור התהילים היומי, קודם קדיש יתום³¹.

חודש אלול הוא אחד הזמנים המתאימים שבהם נהגו לנגן את ניגון 'ארבע הכבות' של רבנו הזקן³².

יש לעורר את העם בדרכי נועם ומתוך ענווה, וחלילה לומר (בכל השנה, ובמיוחד בחודש אלול, חודש הרחמים והסליחות) דברים קשים על ישראל - בנו יחידו של הקב"ה²³.

יש להרבות בכרכות בחודש זה, ולשלול ענייני היפך הברכה ח"ו²⁴.

כשכותבים מכתב בחודש אלול, נהגו לאחל 'כתיבה וחתמה טובה'²⁵. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לאחל זאת בסיום מכתביו²⁶. כן הורה להשתדל לברך (ולהתברך) איש את רעהו ואשה את רעותה, וכן הטף, ילד לחברו וילדה לחברתה, גם בעלי-פה פנים-אלי-פנים²⁷.

שחרית: מהיום אחר תפילת שחרית תוקעין בשופר: תשר"ת, תש"ת, תר"ת²⁸.

(23) ליקוטי שיחות כרך כד עמ' 308, 'התועודיות' תשמ"ה ח"ד עמ' 1929 ועוד.

(24) שיחת כ' מנ"א תשמ"ו סי"ט.כ.

(25) 'ספר מהרי"ל - מנהגים' (הוצאת מכון-ירושלים עמ' רנט), הובא בא"ר ס' תקפ"א ס"ק א ובבאר-היטב שם ס"ק י.

(26) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' יב. לעיל שם נקצבו גם מנהגי רבותינו נשיאינו שלפניו בנדון.

(27) ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 610.

"מנהג ישראל שגם ילדים שקודם בר (או בת) מצוה יברכו [גם את הגדולים], אף שאי"ז דרך-ארץ..." ('התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 339, עיי"ש).

(28) ספר-המנהגים - מנהגי חודש אלול (עמ' 53 ואילך). הטעם - עשר קולות, כנגד עשר כוחות הנפש (לקוטי שיחות ח"ב עמ' 446).

(29) 'וכמדובר כמה פעמים, ויש רמז לזה בכמה מקומות' - ר"ד משיחת יום ג' דסליחות, כ"ד אלול תנש"א, לנשי ובנות חב"ד.

(30) ספר-המנהגים שם.

(31) 'אוצר' שם.

(32) ספר-השיחות תרפ"ח עמ' 12. בלקוטי-דיבורים עמ' 204 "ראש-חודש אלול", ובליקוטי רשימות שבראש ספר-הניגונים עמ' כד, מובא מאותו מקור "בשעת התפילה (כשמתפללים ביחידות באריכות)". ספר-השיחות תש"א עמ' 85-86 - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' יד-טו. וצ"ע איך (ומתי) לנהוג בזה, כיוון שלא ניגנו לפני הרבי ניגון זה החל מכ"ד טבת תשמ"ט.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש